

Список використаних джерел

1. Коваль К. Розвиток «soft skills» у студентів – один із важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.
2. Кочубей Т., Ткачук Ю. Соціальні навички soft skills у системі компетентностей майбутніх соціальних працівників. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2021. Вип 2(7). С. 42–51.
3. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ni>.

Стельмах Юліана,

студентка СР–31 спеціальності Соціальна робота факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Парфанович І. І.,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності

**СУТНІСНЕ ТРАКТУВАННЯ ПІДХОДІВ ДО РОБОТИ
З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ
В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ**

(за матеріалами студентського наукового конкурсу)

Актуальність теми дослідження. У 2014 році росія здійснила збройний напад проти суверенітету і цілісності України. Вже в той час люди почали страждати і досі страждають від страху перед окупантами. У результаті це спричинило безліч серйозних економічних і соціальних проблем і водночас створило нові. На сході України значна кількість жителів через війну покинули свої будинки і знайшли притулок в інших частинах

ТНПУ MAGISTERIUM

України. Однією з таких територій стала Західна Україна. На відміну від біженців, внутрішньо переміщені особи перебувають під правовим захистом свого уряду. Внутрішня міграція не впливає на чисельність країни, але спричиняє зміни в розміщенні населення, статево-віковій структурі мешканців окремих регіонів, що є важливим чинником регіональних відмінностей. Внутрішня міграція може призвести до збезлюднення певних територій і надмірної концентрації населення в інших [2].

У 2014 році, низка соціальних державних закладів не змогли відреагувати вчасно на нову соціальну проблему. З огляду на теперішню ситуацію вони виявилися не достатньо гнучкими для створення комплексної допомоги, адже переселенці розраховували на підтримку, насамперед, від держави. Тому більшу частину надання допомоги взяли на себе волонтери. Створювалися різні громадські та волонтерські організації, де різного роду допомоги брали на себе спонсори та небайдужі люди. Крім того, засновники громадського об'єднання кажуть, що за роки, які триває допомога, вони не тільки надавали суто благодійну підтримку внутрішньо переміщеним особам, а й фронту та переходили до спільного та організованого вирішення питань, що постають під час війни [5].

Мета статті: визначення сутності поняття «внутрішньо переміщених осіб» з урахуванням динаміки їхньої фізичної та психічної реабілітації, подолання особистісних проблем, реадaptaції до навколишнього середовища.

Виклад основного матеріалу. Зазначено: «Поняття «переміщена особа» почало широко використовуватися під час Другої світової війни, внаслідок чого близько 10 млн. чоловік було залучено до примусової праці або ж вислано з місць звичного місця проживання за расовими, релігійними або політичними міркуваннями» [6].

Однією із особливостей внутрішньо переміщених осіб є те, що цей термін не надає правового статусу, у той час як біженці, перебуваючи за

ТНПУ MAGISTERIUM

межами своєї власної держави, де втратили захист свого уряду, вимагають спеціального правового статусу, прав та гарантій. Ще не визначено, протягом якого періоду часу людину можна вважати внутрішньо переміщеною особою, але може бути і таке, що через певні причини людина не може повернутися до свого попереднього місця проживання. Тому існує такий термін як «тривале внутрішнє переміщення». Внутрішньо переміщені особи – люди, які вимушено покидають свої домівки не лише через збройний конфлікт, а й через можливу низку інших причин, серед них: систематичні порушень прав людини, стихійні лиха [2].

Так, найбільшою групою соціально вразливих людей у світі вважаються внутрішньо переміщені особи, або ВПО. «Внутрішньо переміщена особа (ВПО) – це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру (частина перша статті 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року» [1].

Проаналізовано статистичні дані, що наведені у різних джерелах та стосуються внутрішньо переміщених осіб:

- «За останні три роки в українському суспільстві з'явилася велика група внутрішньо переміщених осіб, які виділяються в окрему категорію громадян України; за даними *Мінсоцполітики* станом на січень 2017 року в Україні налічується майже 1,7 мільйонів переселенців» [3];

ТНПУ MAGISTERIUM

- «За даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб станом на 31 грудня 2021 року перебуває на обліку 1476148 внутрішньо переміщених осіб, у тому числі 1 211 165 сімей» [4];
- «За даними української влади, станом на середину листопада 2014 року із зони антитерористичної операції виїхало 445178 осіб, зокрема більше ніж 122 тис. дітей й 87 тис. інвалідів та осіб похилого віку» [7];
- «Станом на 08 грудня 2022 року на обліку внутрішньо переміщених осіб перебувають 4886648 громадян; у тому числі 353976 громадян перемістились після 24 лютого 2022 року, з яких 2856232 – зареєструвалися вперше з дня повномасштабного вторгнення [9].

Вимушене переселення – одна з найскладніших життєвих ситуацій. Як і діти, так і дорослі, які покинули свої домівки, перебувають під впливом подій, що травмують їх. Виділено *негативні наслідки* феномену:

- люди різні, тому пристосування до нового місця також відбувається по-різному; вони стикаються з проблемами виживання і постійно борються з вкрай важкими умовами життя;
- переїзд у нове середовище впливає на психічне та фізичне здоров'я внутрішньо переміщеної особи; такі люди відчувають себе наче чужинцями, хоча знаходяться в своїй країні;
- порушення психічного здоров'я з часом може вилитися у більш серйозні проблеми особистості та мати негативні наслідки;
- більшість внутрішньо переміщених осіб страждають від важких розладів сну, сюди входять і часті кошмари, безсоння;
- можуть виникати проблеми з апетитом;
- дуже часто вимушені переселенці так і не звикають до нового місця і постійно відчувають страх і тривогу;

ТНПУ MAGISTERIUM

- важливим є ставлення населення, що приймають біженців, до внутрішньо переміщених осіб, яке не завжди вирізняється терпимістю і розумінням [8].

Виділено й позитиви явища внутрішнього переміщення осіб: «Труднощі спричинені ситуаціями вимушеної міграції, не обов'язково будуть мати лише негативні наслідки для психічного здоров'я. Вони також можуть сприяти позитивним змінам, таким як особистісне зростання, нові звички, набуття нового досвіду та умінь. Нові ідеї та діяльність внутрішньо переміщених осіб роблять міста кращими» [8].

Висновки. Отже, поняття «внутрішньо переміщена особами» задекларовано у Законі України: це громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [9]. Виділені наслідки вимушеного переселення, що стосуються як матеріально-побутових умов проживання людей, так і їхнього соціального становища й психоемоційного самопочуття.

Проаналізовано статистичні дані, що наведені у різних джерелах, та встановлено, що вони можуть не співпадати за показниками, часом вимірювань. Але у загальному визначено, наскільки проблем складна і потребує соціального втручання. Тим більше, що виділені негативні наслідки вимушеного переселення стосуються як матеріально-побутових умов проживання людей, так і їхнього соціального становища й психоемоційного самопочуття. Таким чином, зроблені аналіз, узагальнення дають змогу професійно обґрунтовано підходити до роботи з внутрішньо переміщеними особами в умовах сьогодення на території Західної України.

Список використаних джерел

1. В Україні назвали нові дані про кількість переселенців». URL: <https://phm.gov.ua/?p=157363>.
2. «Внутрішньо переміщені особи» як категорія теоретизування та соціальної практики. URL: <https://core.ac.uk/download/268619587.pdf>.
3. З зони АТО виїхало майже півмільйона українців». URL: <https://tyzhden.ua/z-zony-ato-vyikhalo-majzhe-pivmiljona-ukraintsiv/>.
4. Встановлення факту внутрішнього переміщення особи та отримання відповідної довідки. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/%D0%92%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83_%D0%B2%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8_%D1%82%D0%B0_%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B8.
5. Громадська організація «ВПО України» дбає про постраждалих від війни. URL: <http://www.golos.com.ua/article/366004>.
6. Малиха М. І. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи»: державна політика та регіональна практика. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2015. Т. 18. № 8. С. 6–11.
7. Мінсоцполітики: Обліковано 1 648 852 переселенці. URL: <https://core.ac.uk/download/268619587.pdf>.
8. Психологічні особливості вимушеного переселення. URL: <http://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/156933/156279>.

9. Соціальний захист внутрішньо переміщених осіб. URL:
<https://nssu.gov.ua/vpo>.

Ткач Тетяна

студентка СР–41 спеціальності Соціальна робота
факультету педагогіки і психології Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Парфанович І. І.,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ

Актуальність теми дослідження. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку є однією з найактуальніших проблем сучасної педагогіки. Це зумовлено тим, що саме в цьому віці закладаються основи для творчої особистості, формується креативність, уява, нестандартне мислення. Візуалізація – це потужний інструмент, який може допомогти дошкільникам у розвитку творчих здібностей. Вона дозволяє дітям краще уявити, зрозуміти та запам'ятати інформацію, а також стимулює їхню креативність.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати ефективність використання засобів візуалізації для розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. Завдання дослідження: визначити рівень розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку; проаналізувати комплекс занять з розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами візуалізації.

Виклад основного матеріалу. Поняття «творчі здібності» та їх особливості у дітей старшого дошкільного віку мають свою специфіку.